

รูปแบบการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา

The Creation of Dance Based on Prophetic Lament for Sri- Ayudhaya

วิชุลดา ต้นประเสริฐ / Wichulada Tunprasert

นิสิตหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Doctor student of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University

นราพงษ์ จรัสศรี / Naraphong Charassri

ศาสตราจารย์วิจัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Professor Dr. / Professor Grant of Chulalongkorn University

รับบทความ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓ / แก้ไขบทความ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓ / ตอรับ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำนายอนาคตของกรุงศรีอยุธยาด้วยเหตุอาเพศสิบหกประการที่จะเกิดขึ้น ใช้รูปแบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลทางเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมศาสตร์ ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย การสังเกตการณ์ เหนือการสร้างมาตรฐานในการยกย่องบุคคลต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ สื่อสารสนเทศ การสัมมนา และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยเอง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบในการสร้างสรรคผลงานทางนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการวิจัยครั้งนี้สามารถจำแนกตามองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ๘ ข้อ ประกอบด้วย (๑) การออกแบบบทการแสดง นำเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา มาแบ่งโครงสร้างบทการแสดงออกเป็น ๓ องค์ คือ ภาพความล่มสลาย ความหายนะ และความรุ่งเรือง โดยใช้รูปแบบการดำเนินเรื่องแบบย้อนกลับหรือเล่าเรื่องแบบย้อนต้น (Flashback) (๒) การคัดเลือกนักแสดง จะคัดเลือกจากความสามารถด้านการแสดงละคร ทักษะทางนาฏศิลป์ไทย และทักษะการต่อสู้ด้วยอาวุธ (๓) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ใช้ลีลาการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) ซึ่งเป็นแนวคิดของนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post Modern Dance) ลีลาการเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคของนาฏศิลป์บูโตะ (Butoh) ลีลาการจัดองค์ประกอบโดยภาพนิ่ง (Tableau Vivant) ลีลานาฏศิลป์ไทย ทักษะทางการแสดง และลีลาการต่อสู้ด้วยอาวุธ (๔) การออกแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบการแต่งกายแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ รูปแบบการแต่งกายแบบชาวบ้านสมัยกรุงศรีอยุธยาและการแต่งกายอย่างโจนละครไทย (๕) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้กล่องกระดาษเขียนลายอิฐแทนฉากโบราณสถาน และนำโฟมมาออกแบบเป็นโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา (๖) การออกแบบเสียงและดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยใช้การบรรเลงดนตรีสดประกอบการแสดง ได้แก่ วงดนตรีร่วมสมัย วงดนตรีไทยประเภทวงมโหรีเครื่องหก การสร้างเสียงสังเคราะห์จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดนตรี การขับร้องเสภาสดทับซ้อนเสียงที่มีการบันทึกไว้ เสียงการเล่าข่าว และเสียงสนทนาของนักแสดงมาเป็นส่วนหนึ่งในงานสร้างสรรคผลงานทางนาฏศิลป์ (๗) การออกแบบพื้นที่แสดง

ผู้วิจัยเลือกใช้โรงละครในลักษณะแบล็ก บ็อกซ์ เธียเตอร์ (Black Box Theatre) เป็นพื้นที่แสดง เนื่องจากเป็นโรงละครที่สามารถรองรับนักแสดงได้ในจำนวนมากและเพียงพอต่อการออกแบบลีลาการแสดง นอกจากนี้ยังมีระบบเทคโนโลยีประกอบการออกแบบเวทีและแสงได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง (๘) การออกแบบแสง ใช้แสงเพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์ร่วมในการชมการแสดง เช่น ความสูญเสีย ความโหยหา ความรุ่งเรือง เป็นต้น

คำสำคัญ: รูปแบบการแสดง นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา

ABSTRACT

This article is part of a doctoral thesis whose primary objective was to create the patterns of dance inspired by the literary work entitled “Prophetic Lament for Sri-Ayudhaya” that depicts the prediction of Sixteen Portents leading to the collapse of Ayutthaya Kingdom. The research was conducted under a combination of qualitative and creative research methods. The instruments comprised related documents, interviews with specialists in fine arts as well as those who were relevant to the research topic, observation, and criteria for the honoring of dance icons, information media, seminar and personal experience. The results revealed that the creation of dance patterns could be classified into eight components, as described below: 1) performance script design – based on the contents of Prophetic Lament for Sri-Ayudhaya, the script was divided into three acts, namely collapse, calamity, and prosperity; 2) casting of the performers – those with the ability to act, skills in Thai dance and weapon-based martial arts were selected as the cast; 3) choreography design – everyday movements, Butoh’s movement techniques, tableau vivant, Thai dance, acting and weapon-based martial arts were all integrated; 4) costume design – wardrobes were composed of two sets of outfits: commoners in the Ayutthaya period and Thai royal Khon; 5) stage props and performance craft – paper boxes painted in a striped brick pattern and foam cut into Ayutthaya-style architecture were used as the background representing the historical sites; 6) sound and music design – the performance employed live music – a combination of a contemporary music band, a Thai classical one called Mahori Khrueng Hok (six instruments included), synthetic sounds created by a computer program, Sepa singing style and the performers’ own voices – so as to enhance the audience’s enjoyment; 7) performing space design – the performance was held at Black Box Theatre which was considered spacious and comfortable, fully equipped with modern technology for a high quality of stage design and lighting system; 8) lighting design – lights were also used to build up the atmosphere and mutual feelings, such as loss, nostalgia and prosperity.

Keywords: performance patterns, creative dance, Prophetic Lament for Sri-Ayudhaya

บทนำ

เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยาเป็นวรรณกรรมคำทำนายประเภทร้อยกรองที่ปรากฏเพียงเรื่องเดียวในสมัยอยุธยา เนื้อหาของวรรณกรรมกล่าวถึงการทำนายดวงชะตาในอนาคตของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีलगวิบัติหรือเหตุอาเพศสืบทอดประการที่ได้ทำนายถึงความเป็นไปของกรุงศรีอยุธยาอาณาจักรอันรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่ในอนาคต้องล่มสลายลงในอนาคตข้างหน้า และเหลือเพียงภาพความทรงจำให้คนในรุ่นหลังได้หวนรำลึกถึง ทั้งนี้ อัครพงษ์ คำคุณ ได้อธิบายความเป็นมาของวรรณกรรมฉบับนี้ไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า “เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Prophetic Lament” ปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกว่ามีกรกล่าวถึงวรรณกรรมนี้ในคำให้การขุนหลวงหาวัด เป็นมุขปาฐะหรือเรื่องเล่าที่ร่อกันเพื่อหวังผลทางการเมือง เชื่อกันว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระราชนิพนธ์ไว้ เพราะมีข้อความเขียนท้ายบทเพลงยาวว่า พระนารายณ์ผู้เป็นเจ้านบุริทำนายไว้เพียงเท่านี้ หากแต่พบข้อมูลของวรรณกรรมนี้ในเอกสารอื่นอีก เช่น คำให้การชาวกรุงเก่าที่สันนิษฐานว่า สมเด็จพระสุริเยนทราธิบดีหรือพระเจ้าเสือเป็นผู้พระราชนิพนธ์ นอกจากนี้ยังปรากฏในหนังสืออธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยาของพระยาโบราณราชธานินทร์ด้วยเช่นกัน จึงยังสรุปไม่ได้ว่าผู้ใดแต่งวรรณกรรมฉบับนี้” (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๖๐, www.youtube.com) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของศานติ ภัคดีคำ ได้วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยาในรายการโทรทัศน์ “ศิลปัสโมสร : ภาษามหาศาล” ออกอากาศเมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ทางสถานีไทยพีบีเอส ไว้ดังนี้

วรรณกรรมเรื่องนี้มีผู้สันนิษฐานไว้เป็น ๒ กระแส คือ กระแสที่หนึ่งก็หยิบยกข้อมูลที่ปรากฏอยู่ท้ายวรรณคดีเรื่องนี้ว่า จบเรื่องพระนารายณ์เป็นเจ้านบุริทำนายกรุงไว้แต่เพียงเท่านี้ เหตุนี้จึงเป็นจุดที่ทำให้มีผู้สันนิษฐานว่า วรรณคดีเรื่องนี้น่าจะเป็นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทรงพระราชนิพนธ์คำพยากรณ์ ความเป็นมาของบ้านเมืองไว้ หากแต่ไปดูตามหลักฐานอื่นก็มีการระบุไว้ว่า เพลงยาวพยากรณ์นี้อาจเป็นพระราชนิพนธ์ของพระเจ้าเสือ (สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส, ๒๕๖๑, www.youtube.com)

นอกจากนี้ ศานติ ภัคดีคำ ยังได้วิเคราะห์เกี่ยวกับเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยาไว้อีกว่า “เนื้อหาที่ปรากฏในเพลงยาวพยากรณ์นั้นสอดคล้องกับมหาสุบินชาดกที่อยู่ในนิบาตปฏิภกซึ่งในเรื่องนั้นจะกล่าวถึงพระสุบินของพระเจ้าประเสนทิโกศล ๑๖ ประการซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทำนายว่าเป็นกลางร้ายกลางบอกเหตุที่ไม่ดี ซึ่งในเนื้อหาบางส่วนของพุทธทำนายคล้ายคลึงกับเนื้อหาที่อยู่ในเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา เช่นวรรคหนึ่งในชาดกนี้ที่กล่าวถึงวิปริตของผู้คนและเหล่าขุนนางที่อาจเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองในวรรคที่เปรียบเปรยว่า กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าอันลอยนั้นจะถอยจม” (สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส, ๒๕๖๑, www.youtube.com)

อีกทั้งวรรณกรรมนี้ได้ถูกโยงเป็นวรรณกรรมการเมืองในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้แสดงทฤษฎีไว้ในหนังสือ “การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์” ไว้ว่า เพลงยาวพยากรณ์นี้บอกเป็นนัยว่า การไม่เคารพต่อหลักการแห่งทศพิธราชธรรมของพระเจ้าแผ่นดินจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดความวิปริตต่าง ๆ แก่บ้านเมือง

เพลงยาวพยากรณ์เน้นซึ่งความวิปริตแห่งความปกติธรรมดาหรือจารีตประเพณี ซึ่งเป็นที่รับรองและสมมุติกันว่าเป็นธรรมดาโลก เช่น

เทวดาซึ่งรักษาพระศาสนา	จะรักษาแต่คนฝ่ายอกุศล
สัปบุรุษจะแพ้แก่พระชน	มิศตจะฆ่าซึ่งความรัก
ภรรยาจะฆ่าซึ่งคุณผ้า	คนชั่วจะมล้างผู้มีศักดิ์
ลูกสิทธิ์จะสู้ครุพัก	จะหานหักผู้ใหญ่ให้เป็นน้อย
ผู้มีศีลนั้นจะเสียซึ่งอำนาจ	นักปราชญ์จะตกต่ำต้อย
กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย	น้ำเต้าอันลอยนั้นจะถอยจม
ผู้มีตระกูลจะสูญเผ่า	เพราะจันทาลมันเข้ามาเสพสม
ผู้มีศีลนั้นจะเสียซึ่งอารมณ์	เพราะสมัครสมาคมด้วยมารยา

(นิธิ เอียวศรีวงศ์, ๒๕๖๑, หน้า ๘๖-๘๘)

อีกนัยหนึ่งของเพลงยาวพยากรณ์ก็เป็นวรรณกรรมที่เตือนสติหรือระมัดระวังไม่ให้ประพฤตชั่วเพื่อไม่ให้เป็นอย่างในคำทำนายนั้น เนื้อหาของเพลงยาวในบางบทได้สะท้อนถึงผลที่เกิดขึ้นจากความวุ่นวายและความไร้เสถียรภาพของชนชั้นปกครองแล้วก็จะส่งผลให้ราษฎรเกิดความเดือดร้อนตามมา เช่น

กรุงประเทศราชธานี	จะเกิดการก่อกวนทุกแห่งหน
จะอ้างว้างอกใจทั้งไพร่พล	จะสาละวนทั่วโลกหญิงชาย
จะร้อนอกสมณาประชาราช	จะเกิดเข็ญเป็นอุบาทว์นั้นมากหลาย
จะรบราฆ่าฟันกันวุ่นวาย	ฝูงคนจะล้มตายลงเป็นเบือ
ทางน้ำก็จะแห้งเป็นทางบก	เวียงวังก็จะรกเป็นป่าเสือ
แต่สิ่งหวั่นระส่ำระส้อ	นั้นจะหลงหลอเหลือในแผ่นดิน
ทั้งผู้คนสารพัดสัตว์ทั้งหลาย	จะสาบสูญล้มตายเสียหมดสิ้น
ด้วยพระกาลจะมาผลาญแผ่นดิน	จะสูญสิ้นการระงระงสงคราม

(กรมศิลปากร, ๒๕๔๒, หน้า ๗๑)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า วรรณกรรมนี้อาจแต่งขึ้นช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้แต่งวรรณกรรมนี้น่าจะเป็นบุคคลสำคัญของยุคสมัยนั้น โดยเฉพาะรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชถือว่าเป็นยุคทองของวรรณกรรมสมัยอยุธยาที่ปรากฏการสร้างวรรณกรรมไว้มากมายในลักษณะคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลมาจากพุทธทำนายในมหาสุบินชาตของพระพุทธเจ้าที่ทรงทำนายพระสุบิน ๑๖ ประการของพระเจ้าปัทมเสนทิโกศล และอีกนัยหนึ่งวรรณกรรมนี้ยังเป็นวาทกรรมทางการเมืองที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาเมื่อมีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่หวังผลทางการเมือง

เนื้อหาในวรรณกรรมนี้จะกล่าวถึงสภาพสังคมหรือบริบทของกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้นว่า เป็นราชอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และเป็นที่รู้จักของนานาชาติ มีความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนา เป็นเมืองท่าค้าขาย ชาวต่างชาติเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยามากถึงสิบสองชาติสิบสองภาษา ประชาชนอยู่ร่วมเย็นเป็นสุขด้วยพระบารมีของพระองค์ จวบจนถึงคราวครบศักราชปี ๒,๐๐๐ กรุงศรีอยุธยาก็จะพบกับพิบัติภัยตามลางบอกเหตุอาเพศสิบหกประการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในวรรณกรรมเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยามาสร้างสรรค์เป็นผลงานทางด้านนาฏศิลป์ โดยเกิดจากประสบการณ์ในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมกำกับนักแสดงและร่วมรับชมการแสดงแสงเสียง ประกอบจินตภาพ “ยอยศยิ่งฟ้า อุตยามรดกโลก” ประจำปี ๒๕๓๘ ณ บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่ได้บรรจุเนื้อหาวรรณกรรมบางส่วนในบทบรรยายประกอบการแสดง ความตอนหนึ่งว่า “มิใช่เทศกาลร้อนก็ร้อนระงม มิใช่เทศกาลลมลมก็พัด มิใช่เทศกาลหนาวก็หนาวพัน มิใช่เทศกาลฝนฝ่นก็อุบัติ ทุกต้นไม้หย่อมหญ้าสารพัด เกิดวิบัตินานาทั่วสากล” และยังพบว่าเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยาถูกนำมาเป็นบทสนทนาของตัวละครในเรื่องสายโลหิตและละครเรื่องฟ้าใหม่ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาและเรียนรู้เนื้อหาของวรรณกรรมนี้เพิ่มเติม ประกอบกับผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับสถานที่เนื่องจากพักอาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี จึงซึมซับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จนเกิดเป็นความผูกพันกับสถานที่นี้ เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาวรรณกรรมเรื่องนี้อีกครั้ง อีกทั้งผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบและบริหารจัดการแสดงในการแสดงแสง เสียงประกอบจินตภาพในหลายปีที่ผ่านมา จึงเป็นแรงบันดาลใจในการนำเนื้อหาจากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยามาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อหารูปแบบการแสดงและนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานการแสดงนาฏศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหารูปแบบการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา

คำถามในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคนาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา” จะเป็นอย่างไรนั้นผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานโดยนำองค์ประกอบทางด้านนาฏศิลป์ ๘ ประการ ประกอบด้วย ๑) การออกแบบบทการแสดง ๒) การคัดเลือกนักแสดง ๓) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ๔) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ๕) การออกแบบเสียงและดนตรี ๖) การออกแบบเครื่องแต่งกาย ๗) การออกแบบพื้นที่แสดง ๘) การออกแบบแสงมาเป็นแนวทางในการค้นหาและศึกษาข้อมูลเพื่อหารูปแบบผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ครั้งนี้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งศึกษาจากการนำองค์ความรู้ทาง

ศิลปกรรมศาสตร์ ได้แก่ ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ และองค์ประกอบการสร้างงานนาฏศิลป์ ๘ ประการ รายละเอียดดำเนินการวิจัยมีดังนี้

๑. เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

๑.๑ การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็น ประวัติเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา แนวคิดและทฤษฎีทาง ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์

๑.๒ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล ซึ่งมีหัวข้อ ในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์ร่วมสมัย และนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ การออกแบบองค์ประกอบทางด้านนาฏศิลป์ ๘ ประการ และประเด็นเกี่ยวกับการนำองค์ประกอบทางศิลปะไปใช้ในการออกแบบการแสดงซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบอุปกรณ์ การแสดง การสร้างสรรค์ดนตรี และการใช้แสงประกอบการแสดง เป็นต้น

๑.๓ การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ร่วมชมผลงานทางนาฏศิลป์ เข้าร่วมการสัมมนาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน โดยการจดบันทึก บันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวเพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการค้นหารูปแบบ การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา

๑.๔ สืบสารสนเทศ ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลจากสื่อสารสนเทศซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย และประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งแหล่งข้อมูลที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยสามารถหารูปแบบการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์และบรรลุม วัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้

๑.๕ การสัมมนา การเข้าร่วมฟังการสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ นาฏศิลป์จากเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และการสัมมนาใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการนำมาสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงในหัวข้อวิจัยดังกล่าว

๑.๖ เกณฑ์การสร้างมาตรฐานในการยกย่องบุคคลต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ เป็นการคัดสรรศิลปิน ผู้เป็นต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ว่า เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมเพื่อยกย่องศิลปินเหล่านั้นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในฐานะผู้สร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ นี้เป็นต้นแบบเพื่อ พัฒนาผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ของผู้วิจัย เพื่อเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้ วิชชุดา วุฑธาติศย์ กล่าวว่า เกณฑ์ในการพิจารณามาตรฐานของศิลปินแบ่งออกเป็น ๑๑ ข้อ ดังนี้ คือ ๑) ผู้มีจิตวิญญาณ ความเป็นศิลปิน ๒) การมีประสบการณ์ในการทำงาน ๓) เป็นผู้มีความสามารถที่หลากหลาย ๔) มีความเป็นผู้นำ และเป็นผู้บุกเบิก ๕) มีปรัชญาในการทำงาน ๖) มีความคิดสร้างสรรค์ ๗) มีรสนิยม ๘) มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ๙) เป็นผู้หายาก ๑๐) มีจรรยาบรรณ ๑๑) มีความหลงใหล (วิชชุดา วุฑธาติศย์, ๒๕๖๒, ๑๗ กันยายน)

๑.๗ ประสบการณ์จากผู้วิจัย ผู้วิจัยมีประสบการณ์ทั้งด้านการสอนและการแสดงนาฏศิลป์ รวมถึงการ ออกแบบงานทางด้านนาฏศิลป์และการบริหารจัดการแสดง มากกว่า ๒๐ ปี ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยเองจึงเป็น เครื่องมือประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้ในการศึกษาและออกแบบงานวิจัยสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ครั้งนี้

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์จากการใช้เครื่องมือที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยมีกระบวนการดังนี้คือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาผลงานจากสื่อสารสนเทศ เข้าร่วมฟังการสัมมนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ก่อนลงมือปฏิบัติการในขั้นตอนต่อไป นำข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา นำผลการสัมภาษณ์ ผลงานจากสื่อสารสนเทศ การร่วมสังเกตการณ์ชมการแสดงผลงานทางนาฏศิลป์มาประกอบการพิจารณาและตัดสินใจออกแบบผลงานสร้างสรรค์ โดยเน้นให้เป็นไปตามกระบวนการขององค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ๘ ประการ สุดท้ายทำการทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ทั้งนี้ต้องจะอยู่ภายใต้การตรวจสอบ พิจารณา และปรับปรุงแก้ไขผลงานตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์เป็นไปอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเพลงยาวพยาวกรรมกรุงศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยตามองค์ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ๘ ประการ ดังนี้

๑.การออกแบบบทรูปการแสดง การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเพลงยาวพยาวกรรมกรุงศรีอยุธยา เป็นการนำเนื้อหาของคำกลอนเพลงยาวที่กล่าวถึงคำทำนายชะตาบ้านเมืองของกรุงศรีอยุธยามาออกแบบบทรูปการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ โดยได้แบ่งโครงสร้างบทรูปการแสดงออกเป็น ๓ องก์ ดังนี้

องก์ที่ ๑ ภาพความล่มสลาย นำเสนอภาพอาณาจักรอยุธยาที่เหลือเพียงร่องรอยของโบราณสถานให้เป็นอนุสรณ์เตือนใจแก่คนในสังคมปัจจุบันได้ตระหนักถึงเหตุแห่งความล่มสลายที่เคยเกิดขึ้นในอดีต สะท้อนผ่านมุมมองสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

องก์ที่ ๒ ความหายนะ นำเสนอภาพสะท้อนจากคำพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา ก่อนเสียกรุงครั้งที่ ๒ ที่แสดงถึงความทุกข์ยากของผู้คนที่ต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการรุกรานอาณาจักรจากข้าศึกและคนชนชาติเดียวกันเอง

องก์ที่ ๓ ความรุ่งเรือง นำเสนอภาพความรุ่งเรืองและความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งเป็นราชธานีที่มีความเจริญทางด้านศาสนา สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และศิลปกรรม

๒.การคัดเลือกนักแสดง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักแสดงจากผู้ที่มีพื้นฐานและประสบการณ์ด้านการแสดงที่มีความสามารถหลากหลาย และแบ่งนักแสดงตามความสามารถและทักษะออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) มีทักษะการแสดงละคร (Acting) ขององก์ที่ ๑ ภาพความล่มสลาย เป็นการนำประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันมาเล่าอีกครั้งโดยผ่านการเล่าเรื่องจากนักแสดง ๒) มีทักษะในการใช้อาวุธ ที่ต้องแสดงในองก์ที่ ๒ ความหายนะ ผู้วิจัยคัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะด้านการแสดง (Acting) โดยเฉพาะการนำลีลาการเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคของนาฏศิลป์บุโตะ (Butoh) เพื่อต้องการสื่อถึงภาพความทุกข์ทรมาน ความอดอยากของผู้คน ภาพสงคราม และเหตุการณ์บ้านเมืองช่วงก่อนกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ ๒ ๓) มีทักษะทางนาฏศิลป์ไทย อย่างเช่น โขนและละคร ที่จะปรากฏในองก์ที่ ๓ ความรุ่งเรือง ผู้วิจัยเลือกใช้นักแสดงที่มีทักษะการแสดงโขนและละครมาเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อถ่ายทอดให้เห็นความรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาในอดีต

๓.การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบลีลาการเคลื่อนไหวให้มีความหลากหลายและสามารถสื่อภาพการแสดงที่ตรงกับบทการแสดง ประกอบด้วย ทักษะการเคลื่อนไหวแบบการแสดงละคร (Acting) เช่น การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ผ่านลีลาการเคลื่อนไหว สายตา และการสื่อสารระหว่างนักแสดงกับนักแสดงด้วยกันเอง หรือนักแสดงกับผู้ชม ลีลานาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ เช่น การเคลื่อนไหวด้วยท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) การด้นสด (Improvisation) ด้วยลีลาการเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคของนาฏยศิลป์บูโตะ (Butoh) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำลีลาทางนาฏยศิลป์ไทย เช่น โขน ละครชาตรี ละครโน และศิลปะการต่อสู้ด้วยอาวุธ นำมาสร้างสรรค์ลีลาการเคลื่อนไหวในผลงานทางนาฏยศิลป์นี้ให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

ภาพที่ ๑ ลีลาที่ใช้เทคนิคการแสดงละคร
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๒ ลีลาการด้นสดด้วยเทคนิคบูโตะ (Butoh)
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๓ ลีลาการต่อสู้ด้วยอาวุธ
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๔ ลีลาการองค์ประกอบโดยภาพนิ่ง
(Tableau vivant)
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๕ ลีลาการแสดงละครใน
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๖ ลีลาการแสดงโขน
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

๔.การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยออกแบบเครื่องแต่งกายโดยคำนึงถึงยุคสมัยของการแสดงเป็นสำคัญ เช่น ในองก์ที่ ๑ ภาพความล่มสลาย และองก์ที่ ๒ ความหายนะ ได้นำรูปแบบการนุ่งห่มของชาวบ้านในสมัยอยุธยาเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ส่วนองก์ที่ ๓ ความรุ่งเรือง ผู้วิจัยเลือกใช้การแต่งกายแบบนาฏยศิลป์อย่าง โขนและละคร เป็นต้น

ภาพที่ ๗ การแต่งกายของชาวบ้านสมัยอยุธยา
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๘ การแต่งกายแบบนาฏยศิลป์ไทย (ละคร)
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

๕.การออกแบบอุปกรณ์การแสดง ผู้วิจัยออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงให้เหมาะสมกับบทการแสดง เน้นให้มีน้ำหนักเบา ลดทอนองค์ประกอบจากโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม เพื่อให้นักแสดงถือ ยก และเคลื่อนย้ายง่าย เช่น นำกล่องกระดาษเขียนลายอิฐนำมาเรียงซ้อนกันแทนฉากโบราณสถาน ใช้โฟมตัดเป็นยอดเจดีย์และ นภศูลที่นักแสดงสามารถถือและเคลื่อนย้ายได้โดยง่าย และนำตั้งขนาดเล็กต่อเป็นชั้นต่างระดับเพื่อให้ผู้แสดงขึ้นไปประกอบเป็นโครงสร้างเจดีย์ทรงปราสาทหรือพระปราสาท เป็นต้น

ภาพที่ ๙ การลดทอนขนาดเจดีย์
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๑๐ การใช้กล่องเขียนลดทอนแทนฉาก
โบราณสถาน
ที่มา: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

๖.การออกแบบเสียงและดนตรีประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบเสียงและดนตรีในการเสนอผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์รายละเอียดดังนี้ คือ องค์กรที่ ๑ ภาพความล่มสลาย และ องค์กรที่ ๒ ความหายนะ จะเลือกใช้เสียงการเล่าข่าวและการสนทนาของนักแสดงมาเป็นส่วนประกอบการแสดง ใช้เสียงสังเคราะห์ของแก้วตลกแตก เสียงดนตรีที่สร้างความรู้สึกและบรรยากาศที่สื่อถึงความวุ่นวาย อลหม่าน น่าสะพรึงกลัว หดหู่ และเศร้าหมอง อีกทั้งยังใช้เสียงของการขับเสภาที่นำเนื้อหาเพียงบางส่วนของเพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยามาเรียบเรียงให้สลับทับซ้อนกันไว้และแทรกด้วยการร้องเสภาสดในขณะทำการแสดงอีกครั้งหนึ่ง ในส่วนขององค์กรที่ ๓ ความรุ่งเรือง ผู้วิจัยต้องการนำเสนอภาพความมั่งคั่งในอดีต จึงเลือกใช้วงมโหรีเครื่องหก เครื่องดนตรีประกอบด้วย ซอสามสาย กระจับปี่ ขลุ่ย กรับพวง โทน และรำมะนา มาบรรเลงเพลง “พระทอง” ซึ่งเป็นเพลงในสมัยอยุธยาประกอบการแสดงละครใน วงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการแสดงละครชาตรีและการแสดงโขน

๗.การออกแบบพื้นที่แสดง ผู้วิจัยใช้โรงละครแบล็ค บ็อกซ์ เธียเตอร์ (Black Box Theatre) ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต เป็นสถานที่นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้ เนื่องจากโรงละครแห่งนี้มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับนำเสนอผลงาน มีเทคโนโลยีสำหรับการออกแบบแสงที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นโรงละครปิดทำให้สามารถควบคุมแสง เสียง จัดเก็บหรือซ่อนอุปกรณ์ได้มิดชิด รวมทั้งควบคุมทิศทางการเคลื่อนไหวหรือเข้าออกของนักแสดงได้อย่างสะดวก

๘.การออกแบบแสง ผู้วิจัยออกแบบแสงให้สัมพันธ์กับบทการแสดงที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความชัดเจน เช่น องค์กรที่ ๑ ภาพความล่มสลาย ใช้แสงสีแดง ฟ้ำ ขาว และการกระพริบไฟ เพื่อสื่อให้เห็นความวุ่นวาย โกลาหล องค์กรที่ ๒ ความหายนะ ลดทอนความสว่างของแสง เพื่อสื่ออารมณ์ความสูญเสียและความหดหู่ องค์กรที่ ๓ ความรุ่งเรือง เพิ่มความสว่างของแสงมากขึ้น และส่องไปที่นักแสดงโดยตรง ส่วนนี้จะเน้นใช้แสงสีเหลือง ขาว ฟ้ำ เป็นหลัก

ภาพที่ ๑๑ การใช้แสงส่องตรงไปที่ผู้แสดง
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

ภาพที่ ๑๒ การเพิ่มแสงให้สว่างขึ้นสื่อความรุ่งเรือง
ที่มา: วิชชุลดา ตันประเสริฐ, ๒๕๖๒, [ภาพถ่าย]

การอภิปรายผล

รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากเพลงยาวพญาकरणกรุงศรีอยุธยา ทั้ง ๘ องค์ประกอบผู้วิจัยได้นำมาเทียบเคียงกับเกณฑ์การสร้างมาตรฐานเพื่อยกย่องบุคคลต้นแบบทางนาฏศิลป์ เพื่อให้ได้คุณสมบัติของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ดังนี้

๑) การออกแบบบทการแสดง ผลที่ได้จากการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์นั้นตรงกับคุณสมบัติเกณฑ์มาตรฐานศิลปินเรื่องความหลงใหล เนื่องจากผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจจากการได้ฟังบทกลอนเพลงยาวในการแสดงแสงเสียงยอดเยี่ยมฟ้าอยุธยาอมรดกโลก ประจำปี ๒๕๓๘ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความประทับใจในเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้นำมาสร้างเป็นบทการแสดง และตรงกับประเด็นความสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมเพลงยาวพญาकरणกรุงศรีอยุธยามาออกแบบบทการแสดงด้วยการเล่าเรื่องจากปัจจุบันย้อนกลับไปหาอดีตโดยแบ่งโครงสร้างบทการแสดงเป็น ๓ องค์ ได้แก่ องค์ที่ ๑ ภาพความล่มสลาย องค์ที่ ๒ ความหายนะ และองค์ที่ ๓ ความรุ่งเรือง นอกจากนี้การนำวรรณกรรมสมัยอยุธยาสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ถือว่าเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับอนุชนรุ่นหลังได้รู้จักวรรณกรรมเรื่องนี้อย่างแพร่หลายขึ้น ดังนั้นการออกแบบบทการแสดงตรงกับคุณสมบัติของเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ได้แก่ ความหลงใหล ความคิดสร้างสรรค์ และการถ่ายทอดความรู้

๒) การคัดเลือกนักแสดง องค์ประกอบข้อนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักแสดงจากทักษะและความสามารถที่หลากหลายซึ่งเมื่อนำมาเทียบเคียงกับคุณสมบัติเกณฑ์มาตรฐานศิลปินแล้วพบว่า ตรงกับเกณฑ์ในด้านความหลากหลาย ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะทางการแสดงละคร (Acting) ทักษะด้านการต่อสู้ด้วยอาวุธ และทักษะทางนาฏศิลป์ไทย เช่น ละครชาตรี ละครโน และโขน เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบผลงานทางนาฏศิลป์ครั้งนี้ อีกทั้งประสบการณ์ของผู้วิจัยในการคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบทบาทของการแสดงนั้นก็เป็ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงาน และจิตวิญญาณความเป็นศิลปินในเรื่องความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมและแสดงที่ต้องเป็นข้อตกลงร่วมกันของผู้วิจัยกับนักแสดงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นการคัดเลือกนักแสดงตรงกับเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ได้แก่ ความหลากหลาย ประสบการณ์ และจิตวิญญาณ

๓) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ออกแบบลีลาการเคลื่อนไหวโดยใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) ตามแนวคิดของนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post Modern Dance) เป็นหลักในผลงานครั้งนี้ เช่น นำรูปแบบ

การแสดงละคร (Acting) มาปรากฏในการแสดงขององค์ที่ ๑ ภาพความล่มสลาย และผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคของนาฏยศิลป์ บูโตะ (Butoh) มาออกแบบลีลาการเคลื่อนไหวที่แสดงถึงความทุกข์ทรมาน ความโหยหา และนำลีลาการต่อสู้ด้วยอาวุธ เพื่อสะท้อนภาพของสงครามและความทุกข์ร้อนของผู้คนมาออกแบบการแสดงในองค์ที่ ๒ ความหายนะ และสุดท้าย ผู้วิจัยใช้ลีลานาฏยศิลป์ไทยอย่างโขนและละครมาเป็นรูปแบบหนึ่งในการแสดง ในองค์ที่ ๓ ความรุ่งเรือง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดองค์ประกอบโดยภาพนิ่ง (Tableau Vivant) มาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบลีลาการเคลื่อนไหว ในทุกองค์การแสดงอย่างเหมาะสม ทั้งนี้จะเห็นว่า การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ในงานวิจัยนี้เมื่อนำไปเทียบเคียงกับเกณฑ์ การสร้างมาตรฐานฯ แล้ว ในส่วนของการออกแบบลีลานาฏยศิลป์พบว่า ผู้วิจัยสร้างความหลากหลายในการเลือกใช้ลีลา ประกอบการเคลื่อนไหว อีกทั้งมีรสนิยมในการออกแบบลีลาทางนาฏยศิลป์ในแต่ละองค์ได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทการแสดง และมีความสร้างสรรค์ในการนำแนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่มาสร้างสรรค์ลีลาการเคลื่อนไหวในวรรณกรรมสมัยอยุธยา ได้อย่างลงตัว ดังนั้นการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็น มีความ หลากหลาย มีรสนิยม และมีความคิดสร้างสรรค์

๔) การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องแต่งกายในงานสร้างสรรค์นาฏยศิลป์โดยแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) การแต่งกายตามยุคสมัยของอยุธยา นักแสดงชาวบ้านหญิงจะนุ่งโจงกระเบนและห่มสไบ ส่วนนักแสดงชาวบ้านชายจะนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลม ผู้วิจัยเลือกใช้ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ๒) การแต่งกาย ตามแบบโขนและละครไทย การออกแบบเครื่องแต่งกายจะเป็นแนวคิดโดยตรงไปตรงมา เพราะผู้วิจัยคำนึงถึงยุคสมัย และบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้น จึงถือว่าผู้วิจัยมีจรรยาบรรณในการเลือกใช้เครื่องแต่งกายที่ใกล้เคียง กับการแต่งกายจริงโดยใช้ยุคสมัยเป็นเกณฑ์ และมีรสนิยมในการออกแบบเครื่องโขนและละครให้มีความใกล้เคียงกับ ราชสำนักอยุธยาโดยการแต่งกายในการแสดงโขนพระราชนันทานในปี ๒๕๖๑ เป็นข้อมูลสำคัญในการนำมาสนับสนุน การออกแบบสีสันของเครื่องแต่งกายโขนและละครในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์นี้ อีกทั้งเป็นการถ่ายทอด องค์ความรู้ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายให้กับผู้ชมได้ทราบถึงลักษณะการแต่งกายในสมัยอยุธยาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การออกแบบเครื่องแต่งกายตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็นการมีจรรยาบรรณ มีรสนิยม และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้

๕) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ออกแบบฉากของโบราณสถานในปัจจุบันโดยนำใช้กล่อง กระดาษมาเขียนลายอิฐแทนโบราณสถานและเรียงซ้อนกันเพื่อแสดงสภาพของเมืองอยุธยาในปัจจุบัน นำโคมมาตัดให้ เป็นปล้องโหนดและนภศูลเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบเป็นโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมกับตัวนักแสดง ข้อมูลที่ กล่าวมานี้ผู้วิจัยที่ได้เห็นร่องรอยที่ยังคงเหลือของสถาปัตยกรรมจึงเกิดเป็นความหลงใหลในสถาปัตยกรรมแบบอยุธยา นี้ อีกทั้งนำตั้งขนาดต่างระดับกันมาต่อเป็นอุปกรณ์เสริมให้นักแสดงใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มระดับความสูงของการต่อตัว เป็นเจดีย์ทรงปราสาทให้สูงตระหง่านเพื่อสร้างจุดเด่นของการแสดงจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้วิจัยเลือกใช้อุปกรณ์ให้ หลากหลายและนำมาเติมเต็มการแสดงให้เกิดเอกภาพ (Unity) และนำสัญลักษณ์เพียงบางส่วนของสถาปัตยกรรมนั้น มาเป็นส่วนหนึ่งในการแสดง เช่น นำโคมมาตัดเป็นนภศูลเพื่อให้นักแสดงคนที่อยู่สูงสุดของการจัดองค์ประกอบเป็น ภาพนิ่ง (Tableau Vivant) ถ้อยกไว้เหนือศีรษะเพื่อสื่อถึงสัญลักษณ์เป็นพระปราสาทเจดีย์ จึงเป็นอีกการสร้างสรรค์หนึ่ง ที่ได้นำมาออกแบบไว้ในองค์ประกอบข้อนี้ ดังนั้นการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่หลากหลาย

ในการสร้างสรรค์งาน จึงตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็นด้านความหลงใหล ความหลากหลาย และความคิดสร้างสรรค์

๖) การออกแบบดนตรีและเสียงประกอบการแสดง ผู้วิจัยเลือกใช้วงดนตรีประกอบการแสดงให้ตรงและเหมาะสมกับโครงสร้างบทการแสดง แบ่งออกเป็น ๓ องค์กร ได้แก่ องค์กรที่ ๑ ภาพความลุ่มสลาย ใช้เสียงดนตรีที่สร้างบรรยากาศความลึกลับสน อลหม่าน เสียงแก้วตลกแตกซึ่งเป็นเสียงสังเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เสียงเล่าข่าวและเสียงสนทนาของนักแสดงซึ่งเป็นสร้างความหลากหลายในการออกแบบเสียงในองค์การแสดงนี้ องค์กรที่ ๒ ความหายนะ ผู้วิจัยออกแบบเสียงให้สัมพันธ์กับลีลาการเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคของนาฏศิลป์บูโตะ (Butoh) ซึ่งต้องการสื่อให้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกทุกขุ์ทรมาน หวาดกลัว หดหู่ หิวโหย และเศร้าหมอง รวมทั้งการขับเสภาทับซ้อนไปกับเสียงการขับเสภาที่ได้เรียบเรียงบทกลอนเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับคำทำนายให้แบบซ้ำไปซ้ำมาเพื่อสร้างความรู้สึกตอกย้ำ เตือนสติ ด้วยการออกแบบจังหวะซ้ำกัน (Repetition Rhythm) และจังหวะสลับกัน (Alternation Rhythm) รวมทั้งเสียงที่เกิดจากการต่อสู้ด้วยอาวุธดาบจริงเพื่อสื่อถึงภาพของสงคราม การเข่นฆ่าของคนชาติเดียวกัน ในส่วนองค์การแสดงนี้ผู้วิจัยต้องการแสดงถึงการสร้างสรรค์เสียงให้มีลักษณะเฉพาะและแปลกแตกต่างไปจากองค์กรที่ ๑ ส่วนองค์กรที่ ๓ ความรุ่งเรือง เป็นการนำวงดนตรีร่วมสมัย วงป๊อปปี้ วงมโหรี เครื่องหก และการขับกบพยู่เห่เรือ มาบรรเลงสดประกอบการแสดง เพื่อให้เกิดอรรถรสทางด้านเสียงแก่ผู้ชม เนื่องจากเสียงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมมีอารมณ์คล้อยตามกับภาพการแสดง เสียงและดนตรีจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดพลังความรู้สึกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความวิจิตรของสถาปัตยกรรม ความร่ำรวยและรุ่งเรืองด้านวรรณกรรมและศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรอยุธยาในอดีต ซึ่งองค์การแสดงนี้ต้องการแสดงถึงรสนิยมในการเลือกใช้วงดนตรีประกอบการแสดงของผู้วิจัย ดังนั้นการเลือกออกแบบเสียงและดนตรีประกอบการแสดง จึงตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็นด้านความหลากหลาย มีความสร้างสรรค์ และการมีรสนิยม

๗) การออกแบบพื้นที่แสดง ผู้วิจัยได้เลือกแสดงในโรงละครในลักษณะแบล็ค บ็อกซ์ เธียเตอร์ (Black Box Theatre) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งผู้วิจัยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและรองรับจำนวนนักแสดงจำนวนมากได้อย่างเพียงพอ โดยผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการจัดการแสดงกับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน การเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ผลงานจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง นอกจากนั้นแล้วนักแสดงสามารถเคลื่อนไหวสะดวกในการเข้าและออกได้อย่างอิสระ ลดความวิตกกังวลระหว่างทำการแสดง นักแสดงมีสมาธิสามารถสวมบทบาทได้สมจริงเป็นไปตามเป้าหมายของการแสดง ดังนั้น การออกแบบพื้นที่แสดงจึงตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็นมีความหลากหลาย การมีประสบการณ์ และจิตวิญญาณความเป็นศิลปิน

๘) การออกแบบแสง ผู้วิจัยออกแบบแสงเพื่อช่วยในการสร้างบรรยากาศร่วมกับการแสดง ดังนี้คือ องค์กรที่ ๑ ภาพความลุ่มสลาย ต้องการเสนอภาพด้วยการนำประเด็นข่าวทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นส่วนหนึ่งของบทการแสดง แสงสีแดงจะถูกใช้ให้รู้สึกถึงความวุ่นวาย อลหม่าน และโกลาหล มีจังหวะการกระพริบของแสงที่หลากหลายด้วยจังหวะซ้ำ เร็ว และหยุดนิ่ง องค์กรที่ ๒ ความหายนะ ภาพความทุกข์ทรมาน หิวโหย หดหู่ และเศร้าหมอง ของผู้คน ผู้วิจัยเลือกลดปริมาณแสงสว่างของพื้นที่เวทีแสดงให้ค่อนข้างมืดและสลัวลง สลับกับการกระพริบแสงไฟในช่วงของการต่อสู้ เน้นแสงสีแดงเพื่อสื่อถึงสงครามและการต่อสู้ ส่วนองค์กรที่ ๓ ใช้ปริมาณแสงสว่างมากกว่าองค์กรอื่นเพื่อสร้างบรรยากาศความเรืองรองและตระการตาของศาสนา สถาปัตยกรรม วรรณกรรม

และศิลปวัฒนธรรม โดยองค์นี้เน้นแสงสีขาวและสีเหลืองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ผู้วิจัยเลือกใช้แสงเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมและใช้แสงเชิงสัญลักษณ์ การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์นี้จึงมีความหลากหลาย มีการสร้างสรรค์ และมีรสนิยมในการเลือกใช้แสง ดังนั้น การออกแบบแสงประกอบการแสดงจึงตรงกับคุณสมบัติตามเกณฑ์การสร้างมาตรฐานฯ ในประเด็นด้านความหลากหลาย มีความสร้างสรรค์ และมีรสนิยม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จากเพลงยาวพญากรณ์กรุงศรีอยุธยาครั้งนี้ เกิดจากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการทดลองสร้างงานโดยใช้การบูรณาการศาสตร์ทางศิลปกรรม ได้แก่ ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ เพื่อค้นหารูปแบบการแสดงตามองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ที่สำคัญทั้ง ๘ ประการ ดังนั้น นักวิจัยรุ่นใหม่ที่สนใจศึกษาศิลปะการสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนางานสร้างสรรค์ได้ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (๒๕๔๒). **ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๕**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี.

การใช้กล้องเขียนลวดลายแทนฉากโบราณสถาน. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

การใช้แสงส่องตรงไปที่ผู้แสดง. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

การแต่งกายของชาวบ้านสมัยอยุธยา. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

การแต่งกายแบบนาฏศิลป์ไทย (ละคร). (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

การเพิ่มแสงให้สว่างขึ้นสื่อความรุ่งเรือง. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

การลดทอนขนาดเจดีย์. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (๒๕๖๑). **การเมืองไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์**. (พิมพ์ครั้งที่ ๙). กรุงเทพฯ: มติชน.

ลีลาการเต้นสดด้วยเทคนิคบูโตะ (Butoh). (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

ลีลาการต่อสู้ด้วยอาวุธ. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

ลีลาการแสดงโขน. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

ลีลาการแสดงละครใน. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

ลีลาการองค์ประกอบโดยภาพนิ่ง (Tableau vivant). (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

ลีลาที่ใช้เทคนิคการแสดงละคร. (๒๕๖๒). [ภาพถ่าย]. ปทุมธานี: วิชชุลดา ต้นประเสริฐ.

วิชชุลดา วุธาพิศย์. (๒๕๖๒, ๑๗ กันยายน). **ข้าราชการบ้านนาญ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. สัมภาษณ์.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (๒๕๖๐). **เพลงยาวพญากรณ์กรุงศรีอยุธยา : ว่าด้วยวรรณกรรมคำทำนายนัยกับการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและการเมืองแห่งยุคสมัย**. ค้นเมื่อ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒, จาก www.youtube.com/watch?v=6Cum3w76GKc&t=2586s.

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. (๒๕๖๑). **ศิลป์สโมสร : ภาษามหาศาล : เพลงยาวพญากรณ์กรุงศรีอยุธยา**.

ค้นเมื่อ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑, จาก www.youtube.com/watch?v=2BAiQMZQR4